

Correctievoorschrift VWO

2013

tijdvak 2

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;

3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB2 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.
Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
- b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 66 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 1 Doop, geloofsbelijdenis en muziek in de middeleeuwen

1 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De dopeling wordt verbonden met de Kerk / de kerkgemeenschap.
- De dopeling wordt verbonden met zijn/haar (gedoopte) familie, of: de familiebanden worden versterkt (in de katholieke Kerk door peetouders voor het kind aan te zoeken).
- Bij de doop van een prinsenkind worden vorstenhuizen met elkaar verbonden, omdat het een belangrijke gelegenheid is die adellijke families wederzijds bijwonen.
- Door de televisie-uitzending wordt deze dopeling (en haar familie) ook verbonden met het Nederlandse volk / de hele wereld.

per juist antwoord

1

2 maximumscore 3

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- Het water komt uit de Jordaan en krijgt daarmee een bijzondere waarde: Christus werd ooit in deze rivier gedoopt en is er dus mee in aanraking geweest. Daarom kun je dit water vergelijken met een relik 1
- Hieraan wordt vormgegeven door (twee van de volgende): 2
 - Het water bevindt zich in een zilveren/kostbare kan.
 - De kan wordt in processie binnengedragen (begeleid door gezang).
 - Het water wordt door de dominee met een ceremonieel gebaar in het doopvont gegoten.

Vraag	Antwoord	Scores
6	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – De muzieknootatie van Guido van Arezzo was wat toonhoogte betreft exacter dan de voorgaande notatiesystemen, waardoor bij het instuderen minder fouten werden gemaakt. – Door deze notatie werd het mogelijk bepaalde melodieën over de rest van Europa te verspreiden, zonder dat er fouten gemaakt werden bij de instudering. 	
7	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben:</p> <p>Bij een complexe, meerstemmige (en lange) compositie is notatie een voordeel: de componist kan de samenklank van de vier stemmen op papier zien (en innerlijk horen), of: door notatie werd het mogelijk om langere en complexere muziek te schrijven.</p>	
8	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zowel in de architectuur als in de muziek speelt het verticale aspect een grote rol. De <i>Messe de Notre Dame</i> is een vierstemmige mis. Door de klankstapeling van deze vier stemmen heeft de muziek een grotere omvang en een verticale structuur die overeenkomt met de verticaliteit van de gothiek en/of de (gestapelde) klank komt goed tot zijn recht in deze enorm hoge ruimte. – De <i>Messe de Notre Dame</i> is een vierstemmige mis en heeft daardoor een grote klankrijkdom. Dit past goed bij de kathedraal van Reims: de vele beelden aan de buitenkant en de kleurenpracht van de ramen in het koor getuigen eveneens van een grote rijkdom en schittering. 	
9	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In Machauts tijd werd zijn werk gewaardeerd als functionele muziek, gebruiksmuziek, het was nuttig / diende een doel: het eren van Maria (door deze mis aan haar op te dragen) • In onze tijd wordt het werk vooral gewaardeerd als autonoom kunstwerk (het wordt vaak uitgevoerd in concertvorm) vaak zonder religieuze gebruiksfunctie. Dan wordt het werk gewaardeerd om zijn schoonheid of wordt het beluisterd om inzicht te krijgen in de (ontwikkeling van de) muziekgeschiedenis 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 2 Hoftuinen en spektakel op het water

10 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (functie ter vermaak) De tuinen fungeerden als decor voor feesten en spektakels ter vermaak van de koning en zijn hofhouding.
- (representatieve functie) De tuinen imponeerden de adel en buitenlandse gasten/diplomaten met hun grootsheid en grandeur. Zij weerspiegelden de macht en rijkdom van de koning.
- (didactische functie) De beelden en fonteinën in de tuinen waren ingericht aan de hand van een specifiek beeldprogramma waarin de klassieke mythologie centraal stond. Dit programma onderwees de adel (via een speciaal ontworpen route) over de macht / status / persoonlijkheid van Lodewijk.

per juist antwoord

1

11 maximumscore 3

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- water: In ronde (of rechthoekige) vijvers spuiten fonteinën grote en kleine bogen binnen een geometrisch geheel 1
- aarde/grond: Het patroon van de tuinen is streng geometrisch en symmetrisch aangelegd en wordt gekenmerkt door loodrechte en diagonale lijnen (bomen, planten en struiken zijn in vormen gesnoeid en aangepast aan dit ontwerp) 1
- Lodewijk presenteert zich hier als absoluut heerser (niet alleen over de mens maar ook) over de natuur, door die te manipuleren en/of (de elementen water en aarde) aan banden te leggen 1

Vraag	Antwoord	Scores
12	maximumscore 4	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none"> • imponerend, want (twee van de volgende kenmerken): <ul style="list-style-type: none"> – het is een grote beeldengroep met veel figuren (tritons op dolfijnen omringen Apollo en zijn paarden). – de beeldengroep is vol dynamiek: de paarden steigeren omhoog uit het water en/of zijn allemaal gedraaid (en de dynamiek wordt nog versterkt als de fontein spuit). – de beeldengroep is goudkleurig/verguld. 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • identificatie, omdat (twee van de volgende redenen): <ul style="list-style-type: none"> – Apollo een van de belangrijkste goden uit de Griekse mythologie is, die wordt geassocieerd met het licht en de zon, het belangrijkste hemellichaam dat het leven op aarde beheerst, zoals (zonnekoning) Lodewijk absoluut wilde heersen. – Apollo de god van de rationele orde en/of het verstand en/of de beheersing is: kwaliteiten die voor een koning belangrijk waren. – Apollo met zijn lier of citer de god van de kunsten is en/of de aanvoerder van de muzen die hij inspireert: Lodewijk was ook op het gebied van de kunsten toonaangevend. 	2
13	maximumscore 2	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het nieuwe concept: Typerend voor de Engelse landschapsstijl is een ongedwongen aanleg met 'natuurlijk' gevormde vijvers en ongesnoeide randen en/of natuurlijk aandoende begroeiing / grassen en/of afwisseling in plaats van symmetrische patronen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • visie op de natuur: De natuur werd niet langer beschouwd als een kracht die bedwongen en ingeperkt diende te worden (zoals de strakke geometrische tuinen van Versailles laten zien) maar juist als een fenomeen dat ongerept en in volle glorie ervaren moest worden en/of de landschapsstijl vertegenwoordigde een terugkeer naar de natuur 	1
14	maximumscore 2	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none"> • functie: De proloog verbindt het verhaal met de locatie door de oorspronkelijke bewoners van Soestdijk, de koninklijke familie (Juliana, Bernhard en de prinsessen) in de voorstelling te betrekken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • effect: Hierdoor krijgt de toeschouwer het gevoel dat hij zich in de oorspronkelijke, functionerende paleistuin bevindt 	1

Vraag	Antwoord	Scores
15	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> Het verwijst naar Lodewijk XIV die ook deelnam aan voorstellingen (hofballet): het is een manier om de vorst in het stuk te betrekken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Als de koningin meedoet moet zij (net als Lodewijk, die vaak als Apollo optrad) een waardige rol vervullen: die van een god / van de god van de liefde / degene die Euridice teruggeeft aan Orfeo 	1
16	maximumscore 2	
	twee van de volgende:	
	<ul style="list-style-type: none"> Als Orfeo muziek maakt (zijn lier bespeelt en zingt), komen de furiën betoverd tot stilstand of eindigen ze in een 'freeze'. Wanneer Orpheus tussen de furiën in staat en beweegt, volgen zij zijn handelingen, dus hij heeft ze in zijn macht. Als Orfeo het 'brandende water' passeert (waar de furiën tegen kunnen) doven op een gegeven moment de vlammen. 	
	per juist antwoord	1
17	maximumscore 2	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none"> Volgens Aristoteles ondergaat de toeschouwer bij een goede tragedie een catharsis 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Een 'deus ex machina' voorkomt of verzwakt die catharsis, omdat de plotselinge oplossing het meeleven met de angsten van Orpheus doorbreekt / afbreekt 	1
18	maximumscore 2	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none"> lovend (één van de volgende): 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Door zijn encscenering voegt Thie een extra dimensie toe aan het origineel: het bezoek aan een koninklijk landgoed en de grootsheid van de encscenering zorgen voor een 'totaalbeleving', een bijzondere ervaring die mensen bijblijft. Door de bijzondere locatie (en de toevoeging van de koninklijke familie) komen er ook mensen op af die niet zo gauw met opera in aanraking zouden komen. 	
	<ul style="list-style-type: none"> kritisch (één van de volgende): 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Thie 'bedient' zijn publiek met spektakel door te kiezen voor een bijzondere locatie en het toevoegen van de koninklijke familie. Hierdoor komt er een breder en groter publiek op de voorstelling af, maar inhoudelijk heeft het geen meerwaarde. De encscenering op locatie zorgt voor praktische problemen die overwonnen moeten worden, wat de kwaliteit van de zang en de muziek niet ten goede komt. Het toevoegen van elementen die niet bij de oorspronkelijke opera horen, tast het originele kunstwerk aan. 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 3 De Chinese nachtegaal en Aziatische dans

19 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- De muziek **lijkt Chinees** door de melodieën die Chinees klinken door het gebruik van een Chinese toonladder (pentatoniek) en/of de duidelijke aanwezigheid van instrumenten als gong, bekkens en fluit, die in de Chinese/oosterse muziek veel gebruikt worden 1
- maar **is westers**, want heeft West-Europese (modernistische) samenklanken en/of het ritme speelt hier een grote rol (terwijl bij Chinese muziek de melodie belangrijker is dan het ritme) en/of de compositie (is geschreven voor en) wordt uitgevoerd door een westers symfonieorkest 1

20 maximumscore 2

twee van de volgende verschillen:

- De echte nachtegaal wordt vertolkt door een vrouwenstem, waarmee wordt aangegeven dat de vogel een levend wezen is, versus de mechanische nachtegaal wordt door een muziekinstrument vertolkt (dat net als de speeldoos door mensen is gemaakt).
- De echte nachtegaal zingt solo, als een vogel zonder begeleiding, versus de muziek van de mechanische nachtegaal bestaat uit een melodie (hobo) met begeleiding met herhalende patronen, als een ronddraaiend mechanisme.
- Het ritme van de melodie van de echte nachtegaal is tamelijk vrij, niet strak in de maat, zoals vogelzang ook niet in een maatsoort onder te brengen is, versus het ritme van de melodie en begeleiding van de mechanische nachtegaal is wel in een vaste maatsoort geschreven, zodat het idee van een mechaniek wordt opgeroepen.

per juist verschil 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Net als bij de voorstelling in 1914 is er een scheiding tussen stem en beweging/acteren, of: de poppen bij Lepage refereren aan de dansers in 1914, die op het podium de rol uitbeeldden die in de orkestbak werd gezongen.
- Stravinsky streefde naar een maximum aan visuele indrukken: hier wordt daar vooral aan voldaan door de grote hoeveelheid schitterende kostuums en attributen (de draak en de Dood) en/of door het spectaculaire effect van de waterbak waarin scènes zich afspelen.
- Bij beide voorstellingen is sprake van een totaalervaring, of: net als bij de Ballets Russes is bij Lepage samenwerking tussen de kunsten: de zangers zijn ook poppenspelers, de poppen zijn acteurs, het visuele overheerst.

per juist antwoord

1

22 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):

- Modernisten waren op allerlei manieren op zoek naar vernieuwing. Ze verzetten zich tegen de traditionele opvattingen en vormen van kunst en zochten onder meer inspiratie in niet-westerse, exotische culturen waarin dit sprookje is gesitueerd (omdat na WO I de westerse maatschappij in hun ogen geen beschaving meer bood).
- Het thema van het sprookje gaat over de (schoonheid van de) natuur tegenover (de schoonheid van) een imitatie van de natuur (en de negatieve gevolgen van die nabootsing). Modernistische kunstenaars verwierpen natuurgetrouwheid: zij wilden de natuur niet (langer) imiteren.

23 maximumscore 2

twee van de volgende:

- door de kleine, snelle stapjes waarmee de danseressen naar een andere formatie lopen (zoals Chinese vrouwen met afgebonden voeten zich voortbewegen)
- door worstelbewegingen van de twee mannen in het wit en/of door hoge kickbewegingen die de danseressen uitvoeren (zoals in oosterse gevechtkunst)
- door de wachthouding in kleermakerszit (met de armen rustend op de bovenbenen) als van oosterse (sumo)worstelaars

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):

- De bewegingen hebben een stromend/doorgaand karakter, zoals ademhaling of de levensenergie die volgens de filosofie van Qi Gong door ons lichaam stroomt. De verschillende bewegingen gaan bijna naadloos in hetzelfde ritme en tempo en met dezelfde kracht in elkaar over.
- De bewegingen worden enerzijds beheerst, maar ook ontspannen uitgevoerd. Net als in Qi Gong wordt er voortdurend spanning opgebouwd om die vervolgens weer door het lichaam te laten stromen (de dansers lijken in slow motion te bewegen).
- De dansers voeren de compositie met veel focus en uiterste concentratie uit. Ze lijken bijna in trance.

25 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Met de reflectie van de dansers in de spiegels achter/boven hen en de reflectie in het laagje water op de toneelvloer wordt 'het echte' in verhouding tot 'het onechte' ter discussie gesteld. De toeschouwer kijkt naar de echte dansers, maar tegelijkertijd naar verschillende reflecties van hen. Het reflecterende beeld wordt vermengd met het echte beeld, omdat ze tegelijkertijd te zien zijn en soms lastig van elkaar te onderscheiden.

indien een relevant deel van het antwoord is gegeven

1

26 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Deze dansstijl symboliseert het spirituele waar het Westen behoefte aan lijkt te hebben: door de hectische levensstijl in de grote steden is een verlangen ontstaan naar rust en verstillings of bezinning.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 4 Land Art

27 maximumscore 2

twee van de volgende:

- de omvang: De werken hebben een enorm formaat en/of zijn zonder machines niet te maken.
- de locatie: Beide werken zijn verbonden met de plek waar ze zijn gemaakt en/of roepen de sfeer op van een oud/mythisch verleden van die plek.
- De werken bestaan uit materiaal dat afkomstig is uit de aarde / omgeving zelf en/of hebben dezelfde natuurlijke rauwheid als de omgeving.

per juist antwoord

1

28 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

De jaren '60 en '70 van de twintigste eeuw worden gekenmerkt door emancipatie van bevolkingsgroepen en protestbewegingen van velerlei aard. Ook Land Art-kunstenaars ervaren deze roep om vrijheid. Hierin past het afzweren van (beeld)conventies en een herbezinning op de artistieke vorm en (maatschappelijke) betekenis van een kunstwerk: iedereen kan (in principe) overal en gratis Land Art-werken bekijken / ervaren (en daarmee is de kunst gedemocratiseerd).

indien een relevant deel van het antwoord is gegeven

1

29 maximumscore 2

Land Art-kunstenaars zijn afhankelijk van derden omdat zij (twee van de volgende):

- toestemming moeten vragen aan / afspraken moeten maken met de eigenaar van / de verantwoordelijke voor het land waar ze een werk willen uitvoeren.
- groot materieel en mankracht nodig hebben vanwege de omvang van het werk.
- hoge kosten hebben en dus financiering/sponsoring nodig hebben.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
30	maximumscore 2 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – Veel Land Art-werken liggen in afgelegen gebieden, waardoor maar weinig mensen in staat zijn om ze in het echt te bezoeken; de documentatie maakt het werk bekend bij een groter / het publiek; daarmee krijgt het werk betekenis (en roem). – Schetsen en foto's / films (hebben een eigen esthetiek en) kunnen verkocht worden en zo een inkomstenbron vormen (wat voor de meeste Land Art-kunstenaars de enige manier is om geld aan hun projecten te verdienen). – Om een project te kunnen realiseren zijn voorbereidende schetsen (of foto's / films van eerder werk) nuttig om sponsors te overtuigen. per juist antwoord	1
31	maximumscore 2 twee van de volgende: <ul style="list-style-type: none"> – Een zandafgraving is een door de industrie aangetast landschap (als bij mijnbouw) / een landschap in een overgangsfase. – Er is water voorhanden; dit heeft Smithson nodig voor het idee van dijken en overstrooming. – Het zandwinningsbedrijf beschikt over het nodige materieel om het project uit te voeren. – De locatie is ruim genoeg om een werk van zo'n formaat uit te voeren. per juist antwoord	1
32	maximumscore 2 Het antwoord moet de volgende strekking hebben: De vormgeving van <i>Broken Circle</i> wordt bepaald door een gebroken cirkelvorm die uit twee complementaire delen bestaat: <ul style="list-style-type: none"> • Het ene deel van de cirkel bestaat uit land, met de dijk / de pier als bescherming doorlopend in het water • Het andere deel van de cirkel bestaat uit water, met een inham / het kanaal als plek waar het water het land binnenstroomt 	1 1
33	maximumscore 2 Het antwoord moet de volgende strekking hebben: <ul style="list-style-type: none"> • esthetisch: De invloed van de seizoenen en de tijd geeft het werk steeds een ander aanzien / zorgt ervoor dat het werk opgaat in de omgeving • inhoudelijk: Het werk maakt je bewust van onomkeerbare processen (erosie door de natuur en/of door ingrepen van de mens) 	1 1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 21 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen *(voor zover deze niet elders in het examen zijn aangegeven)*

tekst 5 naar o.a. A.C. Kranenburg-Vos, *Het Loo*, Amersfoort 1986

tekst 13 Hans den Hartog Jager, *Het sublieme. Het einde van de schoonheid en een nieuw begin*,
Amsterdam 2011

tekst 15 Robert Hobbs, *Robert Smithson: verbeelder van non-ruimte*, Otterlo 1983